

UO'K: 1:94(575.1):159.9

MUHAMMAD SHARIF JURJONIY ILMIY MEROSI VA UNING INSON TAFAKKURI RIVOJIDAGI FALSAFIY AHAMIYATI**НАУЧНОЕ НАСЛЕДИЕ МУХАММАДА ШАРИФА ДЖУРДЖАНИ И ЕГО ФИЛОСОФСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ****THE SCIENTIFIC LEGACY OF MUHAMMAD SHARIF JURJANI AND ITS PHILOSOPHICAL SIGNIFICANCE FOR THE DEVELOPMENT OF HUMAN THOUGHT**

Bozorova Gulmira Mahmudovna
Buxoro davlat universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya

Maqolada Muhammad Sharif Jurjoniyning ilmiy merosi va uning inson tafakkurini rivojlantirishdagi falsafiy ahamiyatini o'rganishga bag'ishlangan. Maqolada olimning Samarqanddagi ilmiy faoliyati, uning falsafiy qarashlari va tafakkurga bo'lgan ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, Jurjoniylarning zamonaviy inson ma'naviyati, axloqiy qaror qabul qilish va ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirish jarayonidagi o'rni bilan bog'liq jihatlarni ko'rib chiqiladi.

Аннотация

Данная статья посвящена изучению научного наследия Мухаммада Шарифа Джурджани и его философского значения для развития человеческого мышления. В статье анализируются научная деятельность ученого в Самарканде, его философские взгляды и влияние на формирование мышления. Кроме того, рассматриваются аспекты, связанные с ролью наследия Джурджани в формировании современной духовности человека, принятии этических решений и развитии социальных ценностей.

Abstract

This article is devoted to the study of Muhammad Sharif Jurjani's scientific legacy and its philosophical significance for the development of human thought. The paper analyzes the scholar's scientific activity in Samarkand, his philosophical views, and their impact on the formation of human thinking. In addition, it examines aspects related to Jurjani's legacy in shaping modern human spirituality, ethical decision-making, and the development of social values.

Kalit so'zlar: Muhammad Sharif Jurjoniylarning ilmiy merosi, inson tafakkuri, falsafa, ma'naviy rivojlanish, axloqiy qadriyatlar, Samarqand ilmiy muhiti.

Ключевые слова: Мухаммад Шариф Джурджани, научное наследие, человеческое мышление, философия, духовное развитие, этические ценности, научная среда Самарканда.

Key words: Muhammad Sharif Jurjani, scientific legacy, human thought, philosophy, spiritual development, ethical values, Samarkand scientific environment.

KIRISH

Inson tafakkuri, uning rivoji va ma'naviy barkamolligi insoniyat tarixida har doim ilm-fan va falsafaning markaziy mavzularidan biri bo'lib kelgan. Shu nuqtai nazardan, o'z davrining yirik olimi va mutafakkiri Muhammad Sharif Jurjoniylarning (1339-1413) ilmiy merosi inson tafakkurini shakllantirish, uni tizimli va falsafiy asosda rivojlantirishga qaratilgan noyob manba hisoblanadi. Jurjoniylarning Samarqandda faoliyat yuritgan davrda nafaqat ilmiy va falsafiy tafakkurning rivojlanishiga, balki ma'naviy qadriyatlar, axloqiy qarorlar va ijtimoiy ongning shakllanishiga beqiyos hissa qo'shgan.

Jurjoniylarning ilmiy merosining dolzarbligi shundaki, u inson tafakkurining mohiyatini, uning tafakkur va aqlning o'zaro bog'liqligini, shuningdek, bilish jarayonida etika va ma'naviyatning o'rnini chuqur falsafiy asosda yoritgan. Uning asarlari nafaqat zamonaviy falsafa va ilm-fan tarixida muhim manba sifatida e'tirof etilgan, balki insoniyatning ma'naviy va intellektual rivoji uchun ham dolzarb ahamiyat kasb etadi. Jurjoniylarning tafakkur, bilim va axloqiy qadriyatlar orasidagi uyg'unlikni o'rganishda yangi falsafiy metodologiyani taklif qilgan bo'lib, bu metodologiya bugungi kunda ham inson tafakkurini kompleks o'rganish, ma'naviy va intellektual barkamollikni shakllantirishda muhim manba sifatida xizmat qilmoqda. Samarqand ilmiy muhiti, o'sha davrning madaniy va ilmiy markazi sifatida, Jurjoniylarning faoliyatining samarali amalga oshirishiga zamin yaratgan. U erda olim nafaqat mantiq,

falsafa, fiqh va tabiatshunoslik sohalarida o'z ilmiy izlanishlarini olib borgan, balki inson tafakkurini rivojlantirish, uning ruhiy va ma'naviy salohiyatini oshirishga xizmat qiladigan falsafiy qarashlarni shakllantirgan. Shu sababli Jurjoniyl ilmiy merosi nafaqat tarixiy-hikmatiy, balki zamonaviy psixologik, pedagogik va falsafiy tadqiqotlar uchun ham muhim manba hisoblanadi.

Muhammad Sharif Jurjoniylning ilmiy merosi inson tafakkuri rivojidagi falsafiy ahamiyatini tadqiq etish bir necha jihatdan dolzarbdir: birinchidan, uning asarlari insonning bilish jarayonini, aqliy va ruhiy salohiyatini o'rganishda yangi falsafiy yondashuvlarni taqdim etadi; ikkinchidan, u ma'naviy qadriyatlarni shakllantirish va inson axloqini rivojlantirish masalasida muhim g'oyalarni ilgari suradi; uchinchidan, Jurjoniyl ilmiy merosi zamonaviy inson tafakkurini tizimli va metodologik asosda o'rganish imkonini beradi, bu esa falsafa, psixologiya va ta'lim sohalarida dolzarb ilmiy masalalarga javob beradi. Shuningdek, Jurjoniyl merosining dolzarbligi zamonaviy ijtimoiy va madaniy kontekst bilan ham bog'liq. Bugungi kunda insonning axloqiy va ma'naviy barkamolligi, tafakkur va bilimga bo'lgan qiziqishi, axborot va global madaniyat sharoitida ularning muvozanatini saqlash masalasi muhim ilmiy va amaliy muammo sifatida qaralmoqda. Shu nuqtayi nazardan, Jurjoniyl falsafiy qarashlari nafaqat tarixiy meros, balki zamonaviy sharoitda inson tafakkurini rivojlantirish va ma'naviy barkamollikni shakllantirishning ilmiy asosini yaratadi. Olimning asarlaridagi mantiqiy tizim, bilim va ma'naviyatni uyg'unlashtirishga bo'lgan yondashuvi, inson tafakkurining rivojlanish jarayonida etika va axloqiy qadriyatlarining o'rni, shuningdek, Jurjoniyl merosining zamonaviy falsafiy va psixopedagogik tadqiqotlarga qo'shgan hissasi tahlil qilinadi. Shu bilan birga, maqolada Samarqand ilmiy muhiti va uning Jurjoniyl faoliyatiga ta'siri, uning merosining falsafiy ahamiyati va dolzarbligi keng kontekstda ko'rib chiqiladi.

Natijada, Muhammad Sharif Jurjoniylning ilmiy merosi inson tafakkurini rivojlantirish, uning ma'naviy barkamolligi va axloqiy qadriyatlarini shakllantirishda mustahkam falsafiy poydevor bo'lib xizmat qilgani aniq ko'rinadi. Bu esa, o'z navbatida, zamonaviy ilmiy tadqiqotlar va pedagogik faoliyat uchun yangi istiqbollarni ochib beradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Muhammad Sharif Jurjoniylning ilmiy merosi va uning inson tafakkurini rivojlantirishdagi falsafiy ahamiyatini o'rganish jarayonida tadqiqotchilar birinchi navbatda olimning asli manbalari va asarlarini chuqur tahlil qilishga e'tibor qaratishgan. Jurjoniylning "Al-Ma'rifa", "Kitab al-Ta'rifat" va boshqa asarlari uning tafakkur, aql, mantiq va ma'naviy barkamollikka oid falsafiy qarashlarini aniqlashda eng asosiy manba bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, tarixiy qo'lyozmalar va o'sha davrning ilmiy muhiti bilan bog'liq hujjatlar ham tadqiqotda muhim rol o'ynaydi, chunki ular olimning faoliyati va uning Samarqanddagi ilmiy muhiti haqidagi kengroq tasavvur hosil qilishga imkon beradi.

Zamonaviy ilmiy adabiyotlar ham katta ahamiyat kasb etadi. Masalan, falsafa, psixologiya, pedagogika va ma'naviyatshunoslik sohalaridagi maqolalar, dissertatsiyalar va xalqaro konferensiya materiallari Jurjoniylning ilmiy merosining inson tafakkuriga ta'sirini zamonaviy nuqtai nazardan tahlil qilish imkonini beradi. Shu tariqa, olimning qarashlari nafaqat tarixiy kontekstda, balki zamonaviy ijtimoiy va ilmiy muammolarni hal etishda ham dolzarb ekanligi ko'rinadi.

Tadqiqot jarayonida bir nechta metodologik yondashuvlardan foydalangan. Avvalo, falsafiy tahlil metodi qo'llanildi. Bu metod yordamida olimning asarlaridagi tafakkur, bilish jarayoni, aql va ma'naviyat o'rtasidagi bog'liqlik chuqur falsafiy nuqtai nazardan o'rganildi. Shu bilan birga, tarixiy-komparativ metod qo'llanilib, Jurjoniylning Samarqanddagi ilmiy faoliyati va boshqa davr mutafakkirlari qarashlari bilan solishtirildi. Bu yondashuv olim merosini tarixiy kontekstda tushunishga, uning ilmiy va falsafiy merosini zamonaviy tadqiqotlar bilan bog'lashga imkon berdi.

Analitik metod tadqiqotning yana bir muhim bosqichi bo'lib, unda asarlarning mazmuni, ilmiy tushunchalar va qarashlarning tarkibi chuqur tahlil qilindi. Shu orqali inson tafakkurini rivojlantirishdagi falsafiy ahamiyatning muhim jihatlari aniqlanib, tizimli tarzda yoritildi. Bundan tashqari, sintez va interpretatsiya metodi orqali tarixiy manbalar, zamonaviy tadqiqotlar va Jurjoniylning asarlari integratsiyalashgan holda tahlil qilindi, bu esa uning ilmiy merosining zamonaviy kontekstdagi ahamiyatini yanada ochib berdi.

Tadqiqotda interdisipliner yondashuv muhim ahamiyat kasb etdi. Falsafa, psixologiya, pedagogika va ma'naviyatshunoslikni birlashtiruvchi metod olim merosini kompleks tarzda o'rganishga imkon berdi. Natijada, Jurjoniylning ilmiy merosi tafakkur va aqlni rivojlantirish, shuningdek insonning axloqiy va ma'naviy barkamolligini shakllantirishda dolzarb manba sifatida namoyon bo'ldi. Adabiyotlar tahlili va metodologiya yordamida xulosalarga kelindi: uning merosi tafakkur va bilish jarayonini falsafiy poydevorda tizimli yoritadi, Samarqand ilmiy muhiti olim

FALSAFA

qarashlarini rivojlantirishga xizmat qilgan, va zamonaviy pedagogika, psixologiya hamda falsafa tadqiqotlari uchun ilmiy asos bo'la oladi. Shu bilan, metodologik yondashuv uning merosining tarixiy va zamonaviy kontekstdagi ahamiyatini ochib beradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR.

Muhammad Sharif Jurjoni (1339-1413) o'z davrining nufuzli olimlaridan biri bo'lib, asosan falsafa, mantiq, fiqh, ma'naviyat va psixologiya sohalarida chuqur ilmiy izlanishlar olib borgan. Uning ilmiy merosi nafaqat o'sha davr ilmiy muhiti, balki zamonaviy inson tafakkuri va ma'naviy barkamollikni o'rganishda ham dolzarb ahamiyatga ega. Jurjoni Samarqandda faoliyat yuritgan davrda ilm-fan va falsafaning rivojlanishida muhim rol o'ynagan, shuningdek, olimning qarashlari inson tafakkurining falsafiy, axloqiy va ma'naviy jihatlarini birlashtirishga xizmat qilgan.

Jurjoniylarning ilmiy merosi, avvalo, inson tafakkurining strukturasi, uning aqliy va ruhiy imkoniyatlari hamda bilish jarayonining falsafiy tahliliga qaratilgan. Uning asarlarida tafakkur va aqlning o'zaro bog'liqligi, bilish jarayonida axloqiy va ma'naviy qadriyatlarining roli, shuningdek, insonning ongli va mas'uliyatli shaxs sifatida rivojlanishidagi falsafiy tamoyillar batafsil yoritilgan. Shu bilan birga, olim tafakkur va bilish jarayonini mantiqiy asosda tizimlashtirishga intilgan, bu esa uning ilmiy merosini nafaqat tarixiy, balki zamonaviy falsafiy va psixopedagogik tadqiqotlar uchun ham dolzarb qiladi.

Samarqand ilmiy muhiti Jurjoniylarning faoliyati uchun muhim zamin yaratgan. Bu shahar o'sha davrning ilmiy va madaniy markazi bo'lib, olimga falsafiy g'oyalarni erkin rivojlantirish va ularni ilmiy tizimga kiritish imkonini bergan. Jurjoni bu imkoniyatlardan samarali foydalangan holda tafakkur, mantiq, axloq va ma'naviyatni uyg'unlashtirgan falsafiy qarashlarni ishlab chiqqan. Bu esa uning ilmiy merosining zamonaviy sharoitda inson tafakkurini o'rganish va ma'naviy barkamollikni shakllantirishda dolzarb manba sifatida namoyon bo'lishini ta'minlaydi.

Olimning ilmiy merosidagi yana bir muhim jihat insonning axloqiy va ma'naviy barkamolligini rivojlantirishga qaratilgan falsafiy yondashuvdir. Jurjoniylarning qarashlari inson tafakkurini faqat bilimga yo'naltirmaydi, balki uni axloqiy qadriyatlar, ijtimoiy mas'uliyat va ruhiy salohiyat bilan uyg'unlashtirishga xizmat qiladi. Shu sababli uning ilmiy merosi zamonaviy pedagogika va psixologiya tadqiqotlarida, shuningdek, ma'naviy tarbiya tizimlarini shakllantirishda muhim ilmiy asos sifatida ishlatilishi mumkin.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, Muhammad Sharif Jurjoniylarning ilmiy merosi inson tafakkurini rivojlantirish, aqliy va ruhiy salohiyatini kengaytirish, axloqiy va ma'naviy qadriyatlarni uyg'unlashtirishda mustahkam falsafiy poydevor yaratadi. Uning qarashlari zamonaviy ijtimoiy va madaniy kontekstda ham dolzarbdir, chunki bugungi kunda insonning bilimga bo'lgan qiziqishi, axloqiy va ma'naviy barkamolligi, tafakkur salohiyatini uyg'unlashtirish muhim ilmiy va amaliy masala hisoblanadi.

Shuningdek, Jurjoniylarning ilmiy merosi falsafa, psixologiya, pedagogika va ma'naviyatshunoslik kabi bir nechta fanlararo metodologiyalarni uyg'unlashtirish orqali o'rganilgan. Bu interdisipliner yondashuv olim merosining nafaqat tarixiy, balki zamonaviy ijtimoiy, pedagogik va ma'naviy kontekstdagi ahamiyatini yanada oshiradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, Jurjoniylarning qarashlari inson tafakkurining tizimli o'rganilishi, bilim va axloqiy qadriyatlarni uyg'unlashtirish, jamiyat va inson ma'naviyatini barqaror rivojlantirish uchun mustahkam falsafiy asos yaratadi.

Natijada, Muhammad Sharif Jurjoniylarning ilmiy merosi inson tafakkurini rivojlantirish, uning ma'naviy barkamolligi va axloqiy qadriyatlarini shakllantirishda asosiy falsafiy manba bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, uning ilmiy merosi zamonaviy falsafiy, pedagogik va psixologik tadqiqotlar uchun yangi istiqbollarni ochadi va inson tafakkurini kompleks, tizimli va metodologik asosda o'rganish imkonini beradi. Jurjoniylarning merosi inson tafakkuri, ma'naviy barkamollik va axloqiy qadriyatlar o'rtasidagi uyg'unlikni tadqiq etishda doimiy ilmiy manba sifatida qadrlidir.

Muhammad Sharif Jurjoniylarning ilmiy merosi va uning inson tafakkurini rivojlantirishdagi falsafiy ahamiyati masalasini tadqiq etish natijasida bir qator muhim jihatlar aniqlanadi.

Birinchiidan, Jurjoniylarning asarlari inson tafakkurining strukturasi va funktsional xususiyatlarini tizimli tarzda yoritadi. U mantiq, bilish jarayoni, aql va tafakkur o'rtasidagi bog'liqlikni falsafiy nuqtai nazardan tahlil qilgan. Shu bilan birga, olim insonning bilish jarayonida axloqiy qadriyatlar va ma'naviy tarkibning ahamiyatini o'rganishga katta e'tibor qaratgan. Bu esa uning ilmiy merosini nafaqat tarixiy, balki zamonaviy falsafiy va psixopedagogik tadqiqotlar uchun ham dolzarb qiladi.

Ikkinchidan, Samarqand ilmiy muhiti Jurjoniyning ilmiy faoliyatini shakllantirishda muhim rol o'ynagan. O'sha davrning madaniy va ilmiy iqlimi olimga falsafiy g'oyalarni erkin rivojlantirish va ularni ilmiy tizimga kiritish imkonini bergan. Natijada, Jurjoni tafakkur va bilimni uyg'unlashtirishga qaratilgan falsafiy metodologiyani ishlab chiqqan. Bu metodologiya zamonaviy inson tafakkurini o'rganish, uning mantiqiy va axloqiy salohiyatini rivojlantirishda dolzarb manba sifatida xizmat qiladi.

Uchinchidan, Jurjoniyning ilmiy merosi insonning ma'naviy va axloqiy barkamolligini shakllantirishga katta hissa qo'shadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, olimning qarashlari tafakkur va axloqiy qadriyatlarini uyg'unlashtirishga, shuningdek, insonning ijtimoiy va ma'naviy mas'uliyatini oshirishga yo'naltirilgan. Shu bilan birga, uning ilmiy merosi zamonaviy pedagogik va psixologik yondashuvlar, shuningdek, ma'naviy tarbiya tizimlarini shakllantirish uchun ilmiy asos yaratadi.

To'rtinchidan, Jurjoniyning ilmiy va falsafiy qarashlaridagi dolzarblik zamonaviy inson tafakkuri va global madaniyat sharoitida yanada oshadi. Bugungi kunda insonning axloqiy va ma'naviy barkamolligi, bilimga bo'lgan ehtiyoji va tafakkur salohiyatini uyg'unlashtirish masalasi dolzarb ilmiy va amaliy muammo sifatida qaralmoqda.

Muhokama jarayonida shuni ta'kidlash kerakki, Muhammad Sharif Jurjoniyning ilmiy merosi ko'plab zamonaviy falsafiy yo'nalishlar, jumladan, axloqiy falsafa, mantiq, psixopedagogika va ma'naviy rivojlanish tadqiqotlari bilan uzviy bog'liqdir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Jurjoniyning qarashlari inson tafakkurining tizimli o'rganilishi, bilim va axloqiy qadriyatlarini uyg'unlashtirish, shuningdek, jamiyat va inson ma'naviyatini barqaror rivojlantirish uchun mustahkam falsafiy asos yaratadi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki:

1. Jurjoniyning ilmiy merosi inson tafakkurini rivojlantirishda falsafiy asos sifatida xizmat qiladi.

2. Uning asarlarida bilish jarayoni, aql, tafakkur va axloqiy qadriyatlar uyg'unlashtirilgan.

3. Samarqand ilmiy muhiti olimning ilmiy va falsafiy qarashlarini rivojlantirish uchun muhim zamin yaratgan.

4. Jurjoniyning merosi zamonaviy pedagogika, psixologiya va ma'naviy tarbiya tizimlarini shakllantirishda ilmiy asos sifatida ishlatilishi mumkin.

5. Uning qarashlari zamonaviy inson tafakkurini tizimli o'rganish va ma'naviy barkamollikni rivojlantirishda dolzarb bo'lib qoladi.

Shu bilan, Muhammad Sharif Jurjoniyning ilmiy merosi inson tafakkurini rivojlantirish, uning axloqiy va ma'naviy barkamolligini shakllantirish hamda jamiyatdagi intellektual va madaniy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, Jurjoniyning qarashlari nafaqat tarixiy, balki zamonaviy falsafiy va ijtimoiy masalalarni hal qilishda ham dolzarb manba bo'lib xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, Muhammad Sharif Jurjoniyning ilmiy merosi inson tafakkurini rivojlantirishdagi falsafiy ahamiyatini o'rganish natijasida bir nechta muhim xulosalarga kelish mumkin. Birinchidan, Jurjoni asarlarida inson tafakkurining mohiyati, uning aqliy va ruhiy imkoniyatlari, bilish jarayoni va axloqiy qarorlar bilan bog'liqligi chuqur falsafiy tahlil qilingan. Bu esa olimning merosini nafaqat tarixiy, balki zamonaviy tafakkur va ma'naviyatni o'rganish kontekstida ham dolzarb qiladi.

Ikkinchidan, Samarqand ilmiy muhiti, o'sha davrning madaniy va ilmiy markazi sifatida, Jurjoniyning ilmiy va falsafiy faoliyatiga kuchli ta'sir ko'rsatgan. Bu sharoitda olim o'zining mantiqiy, falsafiy va ilmiy qarashlarini shakllantirib, ularni ilmiy tizimga kiritgan. Shu tariqa, uning merosi inson tafakkurini tizimli ravishda rivojlantirishga xizmat qilgan falsafiy manba sifatida e'tirof etiladi.

Uchinchidan, Jurjoni merosining dolzarbligini insonning ma'naviy va axloqiy barkamolligini shakllantirish bilan bevosita bog'liq. Uning qarashlari orqali inson tafakkuri nafaqat bilimga, balki etika va ma'naviyatga ham yo'naltiriladi, bu esa insonni jamiyat va ijtimoiy-madaniy kontekstda mas'uliyatli va ongli shaxs sifatida tarbiyalaydi. Shu nuqtai nazardan, Jurjoniyning ilmiy merosi zamonaviy pedagogika, psixologiya va falsafa sohalarida ham tadqiqot va amaliy ishlarda asosiy manba sifatida xizmat qilishi mumkin.

To'rtinchidan, Muhammad Sharif Jurjoniyning ilmiy va falsafiy merosi inson tafakkurini rivojlantirish, ma'naviy barkamollikni shakllantirish va axloqiy qadriyatlarini uyg'unlashtirishda

FALSAFA

mustahkam falsafiy poydevor yaratadi. Bu esa zamonaviy ilmiy va madaniy muammolarni hal qilishda, jamiyatdagi ma'naviy va intellektual barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Natijada, Jurjoniyning ilmiy merosi nafaqat tarixiy ahamiyatga ega, balki zamonaviy inson tafakkurini rivojlantirish va ma'naviy barkamollikni shakllantirish uchun dolzarb ilmiy manba hisoblanadi. Uning merosi orqali tafakkur, axloq va falsafa jihatlarini tizimli o'rganish, ma'naviy qadriyatlarni rivojlantirish va jamiyatning intellektual salohiyatini oshirish mumkin. Shu bilan birga, u pedagogik, psixologik va falsafiy tadqiqotlar uchun yangi istiqbollarni ochib beradi va insonning ruhiy barkamolligi yo'lida doimiy manba sifatida xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ismoilov A. "O'zbekistonning ilmiy merosi va falsafa" - Toshkent, 2015.
2. Mirzo R. "Samarqand ilmiy muhiti va jadidchilik" - Samarqand, 2010.
3. Yuldoshev A. Sharq falsafasida adolat va ma'naviyat masalasi. - Toshkent: Fan, 2010.
4. Rustamov B. O'rta asr Sharq mutafakkirlari falsafiy merosi. - Samarqand, 2018.
5. Nasr S.H. "Islamic Philosophy from Its Origin to the Present" - SUNY Press, 2006.
6. Corbin H. "History of Islamic Philosophy" - Kegan Paul, 1993.
7. Walbridge J. "The Wisdom of the Philosopher: Medieval Islamic Thought" - Oxford University Press, 2010.
8. Шодиев, Ж. Ж. Мамлакатимизда инсон қадрини юксалтиришнинг ижтимоий-фалсафий масалалари. Қарду хабарлари. Илмий-назарий, услубий журнал. Махсус сон (Ижтимоий-фанлар).
9. Jurakulovich, S. J. (2020). Glorifying man and increasing his value is the main goal of the third renaissance. international multidisciplinary journal for research & development sjif, 2019(5.222), 5-552.
10. Ahmedov N. Islom falsafasida inson va ma'naviyat muammolari. - Toshkent, 2015.